

1. PANORAMA INTERNACIONAL

L'anàlisi del panorama internacional es divideix en els següents apartats: evolució econòmica internacional i per a grans regions econòmiques, els EUA, Europa, el Japó i resta del món.

1.1. EVOLUCIÓ ECONÒMICA INTERNACIONAL I PER A GRANS REGIONS ECONÒMIQUES

L'economia mundial se sustenta sobre tres grans blocs econòmics: els EUA, la UE i el Japó. En termes de saldos de les balances per operacions corrents, el primer actua com a demandant o importador net, ja que presenta saldos negatius. Els altres dos presenten saldos positius i actuen com a ofertors o exportadors nets.

En el cas dels EUA, aquests saldos negatius són creixents: inferiors al 0,5% del PIB al llarg de l'onada llarga 1961-90, prop de l'1% al llarg del quinquenni 1991-95, i, amb un creixement espectacular al llarg del darrer quadrienni 1997-2000 en què s'ha passat d'un dèficit de l'1,5% al 4,4% del PIB.

En el cas de la UE, aquests saldos són positius i se situen entorn del 0,5% del PIB. En el cas del Japó, aquests saldos positius se situen per sobre del 2% del PIB. La bretxa que obre el dèficit creixent dels EUA és aprofitada cada cop més per les economies exportadores asiàtiques, especialment, per l'economia xinesa, que es configura com una de les zones de major potencial de creixement de l'economia mundial amb taxes de creixement que doblen les dels EUA¹.

Aquest panorama internacional explica que el creixement de la demanda internacional vagi associat en bona part al creixement del dèficit per operacions corrents dels EUA, i que la resta dels grans blocs econòmics passin a dependre del comportament cíclic d'aquest dèficit, ja que si aquest no creix, això els determina una pèrdua de demanda significativa, amb la conseqüent desacceleració del seu ritme de creixement.

Malauradament, aquest fet és el que s'ha produït al llarg de l'any 2001, ja que s'ha donat un any de ruptura en la tendència creixent del dèficit per operacions corrents dels EUA, que ha passat d'un màxim del 4,4% el 2000, al 3,9% del PIB el 2001.

Aquesta aturada en el ritme de creixement del dèficit exterior dels EUA ha comportat que el comerç internacional a nivell mundial no hagi augmentat per primera vegada en els darrers vint anys. Ans al contrari, el 2001 el comerç mundial ha caigut un 0,2%,

¹ "The Economist" preveu que per a l'any 2025 el PIB xinès superi el dels EUA.

després d'un creixement rècord del 12,4% el 2000 arrossegat pel creixement del comerç mundial del sector de les noves tecnologies².

L'alentiment del creixement de la demanda internacional que s'inicia als EUA ha tengut efectes desacceleradors en el creixement de l'economia mundial, i de l'economia europea i japonesa en particular. A més a més, la caiguda del comerç mundial s'ha agreujat en el quart trimestre de l'any, pels fets de l'11 de setembre als EUA. Per al 2002 els informes de primavera dels principals organismes internacionals (FMI, Banc Mundial, OCDE i Comissió Europea) estimaven una reactivació de l'economia dels EUA –i del comerç mundial- a partir del segon semestre de l'any³.

Finalment les previsions sobre la recuperació econòmica internacional s'han retardat al 2003, donada la creixent incertesa que provoca als mercats internacionals el conflicte amb l'Iraq i una possible alça descontrolada del preu del petroli si augmentàs la tensió internacional. De fet, les previsions de setembre i octubre de l'FMI, de l'OCDE i de la Comissió Europea per als EUA i la Unió Europea s'han revisat a la baixa per al 2002 i 2003 (vegeu quadre I-1).

1.2. ELS EUA

El motor del creixement del dèficit per operacions corrents dels EUA es troba en el creixement del seu PIB i en la fortalesa del dòlar en els mercats mundials. De fet, el creixement dels EUA en els darrers anys s'ha basat -en termes de demanda- en el creixement del consum privat de les famílies per sobre del creixement de la seva renda disponible, per la qual cosa, s'ha donat una caiguda de la taxa d'estalvi interna i la necessitat de recórrer al finançament extern per poder acabar de finançar el fort creixement de les inversions.

L'entrada massiva de capitals als EUA majoritàriament procedeix dels dos grans blocs econòmics que generen superàvit per operacions corrents, cas de la UE i del Japó, i és el que explica la fortalesa del dòlar en els mercats mundials i, amb relació a l'euro, la seva especial revaluació al llarg del trienni 1999-2001. Per tant a desacceleració del dèficit per operacions corrents dels EUA al llarg de l'any 2001 no obeeix a causes monetàries lligades a una devaluació del dòlar en els mercats internacionals, sinó a un afebliment del creixement econòmic que ha determinat uns menors creixements de les importacions.

² També les inversions internacionals han experimentat la caiguda més important dels darrers trenta anys amb una variació negativa superior al 51%. Significativament la Xina és una de les poques regions mundials que manté creixements de les inversions internacionals per sobre del 15%.

³ Informe de l'OMC de 2-5-02.

⁴ Estimacions fetes pel Departament de Comerç a finals de juliol i que no s'han modificat.

QUADRE I-1.

Balança per compte corrent, PIB i comerç mundial. Evolució i previsions per grans regions econòmiques, 2000-2003

	OCDE				FMI				CE			
	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003
Balança per compte corrent												
Unió Europea		0,1	0,4	0,6					-0,2	0,5	0,5	0,5
Estats Units	-4,1	-4,4	-4,9		-4,5	-4,1	-4,1	-4	-4,4	-3,9	-4,6	-5,2
Japó	2,2	3,3	4,3		2,5	2,1	2,9	3,4	2,7	1,9	2,4	2,8
Món	-1,1	-1,1	-1,2									
Creixement del PIB												
Unió Europea		1,7	1,5	2,8	3,4	1,7	1,5	2,9	3,3	1,5	1,0	2,0
Estats Units	4,1	1,2	2,5	3,5	4,1	1,2	2,3	3,4	4,2	0,3	2,3	2,3
Japó	2,4	-0,4	-0,7	0,3	2,2	-0,4	-1	0,8	2,4	-0,1	-0,6	1,2
Món		1	1,8	3	4,7	2,5	2,8	4				
Comerç mundial												
Unió Europea*					11,9	2,1	1,7	6,3				
Estats Units*					9,5	-4,6	-4,6	5,9				
Japó*					12,4	-6,5	1,7	7,4				
Món		0	2,5	9,5	12,4	-0,2	2,5	6,6				

* Exportacions de béns i serveis (volum).

Font: Informes de l'OCDE, FMI i CE.

Així, s'ha passat d'un creixement del PIB d'un 4,2% el 2000, a un creixement del 0,3% el 2001⁴. Aquesta forta desacceleració econòmica s'inicià el tercer trimestre del 2000⁵, després que, al llarg de la primavera, esclatàs la bombolla especulativa de la nova economia a Wall Street⁶.

La impossibilitat de complir amb els programes de creixement de vendes i beneficis plantejats per les empreses de la nova economia es troben a l'arrel de la crisi d'expectatives generades i de pèrdua de confiança dels inversors. Els plans d'expansió s'alenteixen ja al llarg de la primavera del 2000 i es comença a frenar el ritme de creixement de les inversions i de les ocupacions.

L'economia entra en recessió i crisi el 2001. Així, l'evolució trimestral del PIB és la següent: -0,6% el primer trimestre, -1,6% el segon trimestre i -0,3% el tercer trimestre, tot recordant el mateix perfil cíclic del 1990-1991⁷, i es reafirma així la hipòtesi explicativa segons la qual les economies industrialitzades travessen una ona cíclica decenal de creixement econòmic⁸.

Paradoxalment, els fets de l'11 de setembre facilitaren el redreçament de la situació, ja que a la política monetària de xoc de la Reserva Federal, amb retallades contínues dels tipus d'interès, s'hi afegí una política fiscal agressiva de despesa pública que va ajudar a sostenir la demanda final. Finalment, l'increment d'inventaris que es va donar a les empreses per la caiguda de la demanda al llarg del tercer trimestre i que es va agreujar pels fets de l'11 de setembre va induir les empreses a implementar campanyes

⁵ L'evolució trimestral del PIB el 2000 fou la següent: 2,6%, 4,8%, 0,6% i 1,1%.

⁶ Alan Greenspan ja va utilitzar el concepte de l'*exuberància irracional* per definir el comportament dels mercats borsaris de la segona meitat dels noranta en suposar que només una acció decidida dels tipus d'interès a l'alça pot aturar la bombolla especulativa dels mercats borsaris i provocar un aterratge suau de l'economia. Aquesta ha estat la principal preocupació de Greenspan després de la crisi de Long Term Capital Management el setembre del 1998, que va provocar una caiguda dels tipus d'interès fins a un 4,75% el 17 de novembre de 1998, els més baixos des del 1994. A partir del moment que es va superar la crisi borsària, la pujada dels tipus d'interès s'inicià de forma persistent el 30 de juny de 1999 i el Federal Open Market Committee (FOMC) no canvià l'orientació de la política monetària fins al 16 de maig del 2000 en fixar el tipus d'interès interbancari en un 6,5%, després que a començaments de la primavera, el Nasdaq ja s'hagués enfonsat un 30%, moltes "punto.com" ja haguessin caigut més d'un 80% i el Dow s'hagués estabilitzat entre els 10.000 i els 11.000 punts. A partir del tercer trimestre del 2000, l'economia comença a flectir a la baixa fins al tercer trimestre del 2001, i, la Fed canvia de nou l'orientació dels tipus d'interès fins a deixar-los en un mínim del 1,75% l'11 de desembre del 2001 i rebaixats de nou al 1,25% el 6 de novembre del 2002. Aquesta informació es pot ampliar a "U.S. Monetary Policy During the 1990s" N. Gregory Mankiw (pàg. 19-43) a *American Economy Policy in the 1990s* Jeffrey A. Fankel and Peter R. Orszag (editors) MIT Press, Cambridge, Massachusetts, 2002.

⁷ El tercer trimestre del 1990 el creixement del PIB fou negatiu (-0,7%) i els dos trimestres següents també: -3,2% i -2%.

⁸ En el cas dels EUA i per al període 1980-2001 el cicle econòmic definit entre els dos punts baixos del cicle és el següent: 1982-1991; i 1991-?. Segurament, el punt baix del cicle iniciat el 1991 ha estat 2001. Vegeu James Morsink, Thomas Helbling, Stephen Tokarick, Emily Conover, *Recessions and recoveries*, Capítol III, FMI, *Perspectives de la Economia Mundial*, abril del 2002, pàg. 104-137.

molt agressives de vendes a partir de l'octubre, amb descomptes importants que permeten reduir inventaris i reactivar el consum el quart trimestre del 2001. Tot plegat explica que contra totes les expectatives l'economia americana començà a reactivar-se a partir del quart trimestre del 2001 i que registràs ja una taxa positiva de creixement del 2,7%, i que el manteniment del consum i la reposició d'inventaris al llarg del primer trimestre del 2002 hagin disparat de nou la taxa de creixement del PIB fins a un 5%.

A finals de juliol el Departament de Comerç dels EUA ha fet pública l'estimació del creixement del PIB al llarg del segon trimestre del 2002 d'un 1,1%, que representa de nou una forta contracció en el ritme de creixement econòmic. Aquesta nova desacceleració es deu a la feblesa del consum de les famílies, a la retallada de despeses per part de les administracions públiques estatals i en els municipis, i a les retallades dels plans d'inversió de les empreses donat el clima d'incertesa que existeix sobre la recuperació econòmica. Tampoc no afavoreix gens el clima que es respira a Wall Street per l'anomenat "efecte Enron" i la manca de confiança en la informació que donen les grans empreses que han provocat una caiguda significativa dels índexs borsaris a nivells del 1997.

Aquesta situació d'incertesa ha provocat que de nou es torni a parlar de la possibilitat que es doni un *double dip*, és a dir, una contracció que segueix una altra després d'una aparent recuperació. Fins i tot la Reserva Federal ha especulat sobre el risc de caure en una deflació a la japonesa⁹.

1.3. EUROPA¹⁰

La Unió Europea, després d'haver assolit l'any 2000 la taxa de creixement del producte més elevada dels darrers deu anys (3,4%), va registrar l'any 2001 un creixement anual del PIB de l'1,7% i, concretament, en el quart trimestre de l'any una caiguda del 0,2%. La caiguda de l'activitat que es va fer patent uns mesos després de la dels Estats Units, va seguir un patró similar al nord-americà, així, primer es va produir un deteriorament de la inversió i de la demanda externa i, posteriorment, un afebliment del consum privat.

Tot i que l'activitat comunitària va estar afectada fonamentalment per la contracció que va sofrir la formació bruta de capital fix al llarg de l'exercici, acompanyada a més per una notable reducció de les existències, aquesta fou notablement inferior a la caiguda de la inversió nord-americana. Les expectatives empresarials varen estar afectades tant per les escasses perspectives de benefici al llarg de l'any com per l'esclat de la bombolla financera dels sectors de les tecnologies de la informació i, en els darrers mesos de l'exercici, pel deteriorament del consum privat. De fet, la incertesa econòmica

⁹ Vegeu www.federalreserve.gov/pubs/ifdp/2002/729/ifdp729.pdf.

¹⁰ En aquest apartat i als dos següents hem seguit l'anàlisi feta per la Memòria 2001 del CES d'Espanya.

va arribar al consum de les llars, les quals davant l'atur i l'empitjorament general de l'economia varen respondre amb un increment de les seves taxes d'estalvi.

El deteriorament de l'activitat es va saldar, a més, amb un augment de les diferències de creixement entre països. El pitjor comportament va correspondre a Alemanya que va sofrir una recessió tècnica ja que mantengué durant dos trimestres consecutius taxes negatives de creixement. Les economies austríaca, belga, finesa i holandesa sofriren un alentiment superior a la mitjana de la Unió Europea. Espanya, França i el Regne Unit manifestaren una certa desaceleració, però el creixement dels seus PIB va estar per sobre de la mitjana comunitària. Finalment, destacaren els avanços d'Irlanda, Grècia i Luxemburg, amb taxes de creixement superiors al 4%.

Els països de l'Europa de l'Est, candidats a l'adhesió a la Unió Europea, varen registrar, igualment, un alentiment en les seves taxes de creixement pel deteriorament de la demanda externa. Aquest amortiment del creixement podria haver estat superior si no s'hagués comptat amb una demanda interna forta, gràcies als menors tipus d'interès, la fortalesa mostrada per la formació bruta de capital fix, més concretament per la inversió estrangera directa, i en alguns països gràcies a l'impuls fiscal. Polònia va mostrar un comportament molt pitjor que el de la mitjana, amb davallades del seu PIB.

1.4. EL JAPÓ

L'any 2001 l'economia japonesa pràcticament no va reaccionar al programa d'estímul fiscal que es va posar en marxa a la segona meitat del 2000 ni a la depreciació del ien, de manera que el seu PIB va caure un 0,1%. La debilitat del consum privat, que va créixer a una taxa del 0,3%, va respondre a les desfavorables expectatives quant a futur de la seva riquesa que varen mantenir les economies domèstiques al llarg de l'any. Les pitjors perspectives en el mercat de treball (la taxa d'atur va arribar al 5,1% de la població activa i es varen destruir llocs de feina a un ritme del 0,5%), la caiguda de les cotitzacions borsàries i la deteriorada situació de les finances públiques varen limitar les possibilitats d'una recuperació de la demanda de consum. Per la seva part, la formació bruta de capital fix, que va disminuir després d'una breu recuperació l'any 2000, va estar afectada tant pels pitjors resultats empresarials del 2001, que es varen saldar amb el nombre de fallides empresarials més elevat des del 1984, com pels mals resultats borsaris que afecten, en definitiva, el recurs al finançament aliè per aquesta via. A aquests problemes interns, que d'alguna manera s'arrosseguen des del 1998, es va sumar l'any 2001 l'afebliment de la demanda externa, de manera que les exportacions netes, en concret les dels sectors d'alta tecnologia, disminuïren notablement al llarg de l'any. En conjunt, el creixement de les exportacions va passar d'un creixement del 12,4% el 2000 a una caiguda del 6,5% el 2001.

En definitiva, donada la persistència dels problemes econòmics al Japó i els escassos resultats de la política fiscal expansiva, que havia duit a registrar un dèficit del

6,9% del PIB, les autoritats nipones donaren a finals del 2001 un gir de 180 graus a la seva estratègia fiscal en el sentit d'adoptar la consolidació pressupostària com a objectiu a mitjan termini de política econòmica. L'altre objectiu per excel·lència, l'eradicació de la deflació, tampoc no va reaccionar a l'expansió monetària que va caracteritzar l'any 2001, per la qual cosa el febrer del 2002 el govern japonès va anunciar l'adopció d'un paquet de mesures antideflació.

1.5. RESTA DEL MÓN

Els països en desenvolupament de la zona asiàtica, tot i que creixeren a un ritme del 5,6% l'any 2001, varen sofrir una ruptura en el seu camí de recuperació que havien iniciat a finals del 1998 i que va marcar un màxim en l'exercici 2000. L'empitjorament del comerç internacional de productes d'alta tecnologia i, en concret, la debilitat mostrada pels Estats Units i el Japó, aquest darrer considerat el client per excel·lència per a molts d'aquests països, així com una de les principals fonts de capital sota la forma d'inversió directa, varen impedir, malgrat la reducció en el preu del petroli, que es consolidàs l'esmentada recuperació. L'èxit que durant el 2001 varen tenir alguns d'aquests governs per recuperar el control de les seves economies, concretament, amb l'absorció de l'impacte de la depreciació del ien enfront de les seves monedes o amb el retall dels tipus d'interès gràcies als baixos nivells d'inflació, podria contribuir, si es mantengués l'any 2002, a la consolidació de la recuperació. A aquest objectiu ajudaria, igualment, l'enfortiment dels vincles comercials amb altres països asiàtics, com l'Índia i la Xina, que, en estar menys exposats al context econòmic internacional, presentaren taxes de creixement del 4,3 i 7,3% respectivament.

Els països del continent africà varen resistir l'alentiment de l'activitat mundial i varen assolir un creixement mitjà del 3,7% del PIB, el més elevat del darrer quinquenni. En qualsevol cas, el comportament per països és molt dispar. Els països exportadors de petroli, com Nigèria, es beneficiaren durant l'exercici dels alts preus del petroli durant el 2000, però l'activitat es va amortir al llarg de l'exercici davant els menors preus del petroli i la debilitat de la demanda en els països importadors. Els baixos preus del cafè, del cotó o dels metalls varen afectar el creixement d'aquells països especialitzats en l'exportació de matèries primeres diferents del petroli, com Kenya, Etiòpia, Uganda i alguns de la zona subsahariana. La caiguda que a finals d'any va sofrir l'activitat turística mundial va afectar aquells països en els quals el turisme representa una part important del PIB, com Tunísia, el Marroc i Kenya. Alguns dels països de l'Àfrica subsahariana presentaven perspectives favorables per als propers exercicis per l'acabament dels seus conflictes armats. Una gran part d'aquests països africans es beneficiaran del programa 2001-2010 d'acció per als països més pobres, aprovat per la Tercera Conferència sobre els Països Menys Avançats celebrada a Brussel·les del 14 al 20 de maig del 2001, que va comptar, a més, amb l'adhesió dels caps d'estat i de govern reunits en la Conferència Internacional sobre el Finançament per al Desenvolupament que va tenir lloc a Monterrey el març del 2002.

El problema de l'Argentina i la possibilitat que es produís un contagi a la resta de la zona foren les màximes preocupacions durant l'exercici 2001 i els primers mesos del 2002 a les economies de l'àrea iberoamericana. En principi, el desbordament de la crisi només va afectar l'Uruguai. La resta de països de l'àrea sofriren les conseqüències del refredament econòmic general i, conseqüentment, la seva recuperació depengué, individualment, de les seves relacions comercials, vinculades tant a l'evolució dels preus de les matèries primeres o del petroli en els mercats internacionals com a la millora econòmica dels seus principals clients de l'àrea, concretament, els Estats Units, Europa i el Japó. Per descomptat, una recuperació dels fluxos financers i unes adequades polítiques macroeconòmiques internes coadjuvari en l'acompliment d'aquesta recuperació.

El deteriorament de l'economia internacional l'any 2001, juntament amb la fortalesa del dòlar i les greus deficiències estructurals de caràcter econòmic, polític i social, agreujades els darrers mesos de l'any, varen provocar que el desembre del 2001 es produís un esclat social a l'Argentina. L'esdeveniment més significatiu i que va posar en evidència la greu situació existent va ser l'abandó de la caixa de conversió (*currency board*) que contemplava una paritat completa entre el peso i el dòlar.

Des que l'any 1999 l'economia argentina entrà en recessió, les taxes negatives de creixement del PIB, que assoliren de mitjana una caiguda del 3,7% l'any 2001, varen estar acompanyades per un procés deflacionista que va accentuar els problemes econòmics i deteriorà els components de la demanda, com per exemple la formació bruta de capital fix que va disminuir un 15% l'any 2001. Tot això va conduir a un notable augment de l'atur a tots els sectors de l'economia, tan formals com submergits.

Els problemes de l'Argentina, però, no tenen un caràcter conjuntural i/o cíclic. Després de la famosa "dècada perduda dels vuitanta" en la qual el descens del PIB d'un 0,7% de mitjana anual es va acompanyar d'una hiperinflació (un 2.000% el 1990), el govern de Cavallo va aprovar a principis dels noranta la llei de convertibilitat¹¹, que tractava de rompre la trajectòria econòmica dels vuitanta i establia la caixa de conversió, és a dir, un tipus de canvi fix amb el dòlar. Es va instaurar, a més, una notable obertura financera que va generar una important entrada de capital estranger.

La inversió, en els seus dos vessants, directe i en cartera, va arribar a l'Argentina incentivada tant per l'obertura financera i comercial com per la privatització de nombroses empreses públiques en un entorn de submissió de la inflació, de més elevats tipus d'interès que els internacionals, de millora de les exportacions i de creixement del PIB. No obstant això, aquesta entrada de capitals va provocar, d'una banda, una pressió excessiva de la moneda, que, a més, des del 1995 es va aguditzar per estar ancorada a un dòlar cada cop més fort i, de l'altra, va generar un increment de l'endeutament extern,

¹¹ Aprobada pel govern de Cavallo el març del 1991. El Pla de convertibilitat suposava renunciar a l'ús tant de la política canviària com de la política monetària. Es va fixar la paritat del peso amb el dòlar i es va establir que tot peso en circulació havia de tenir el suport de les reserves internacionals en el Banc Central, de manera que s'asseguràs la conversió.

ja que la inversió en cartera es va traduir en una important adquisició de bons i títols de deute, tant públic com privat, denominats en moneda estrangera.

A partir de la segona meitat de la dècada dels noranta, la conjunció d'una sèrie d'esdeveniments va començar a generar expectatives d'una possible fallida de l'economia, entre d'altres: l'augment del dèficit comercial, per l'apreciació del peso, pel deteriorament de les exportacions de les matèries primeres i per l'encariment del petroli; l'increment del dèficit de la balança de serveis, per l'acumulació de pagaments pel servei de l'endeutament extern; la insostenibilitat del deute extern, ja que les inversions realitzades no generaven les divises suficients per reemborsar aquests compromisos; la lliure fluctuació del real brasiler a principis del 1999 que va suposar una depreciació superior al 50% respecte del dòlar i que va generar una crisi de confiança sobre la caixa de conversió; els continus paquets d'ajuda del FMI que, tot i evitar que se suspenguessin els pagaments del deute públic argentí en determinats moments, incentivaren el sector públic argentí a continuar l'endeutament davant la perspectiva que el recurs al FMI sempre estaria disponible (*moral hazard*), però, a més, aquests paquets d'ajuda eren supeditats a contraccions pressupostàries que resultaren clarament procíclicues a partir del 1999 i accentuaren la caiguda del PIB. Mentre que les inversions directes, menys líquides i volàtils que les de cartera, observaven impotents la caiguda de l'activitat econòmica general i de les rendibilitats esperades; les segones, davant el presagi, en els darrers anys, d'una possible fallida a l'Argentina, desferen les seves opcions i s'inicià d'aquesta manera una important sortida de capitals.

Aquesta tendència va culminar els darrers mesos del 2001 quan la substancial caiguda de la recaptació tributària juntament amb el pla de dèficit zero varen provocar un atac especulatiu contra el peso que va acabar amb la caixa de conversió i en la congelació dels dipòsits i dels moviments de capital. La substitució del govern de De la Rúa pel de Duhalde, el qual va anunciar un nou pla econòmic que reconeixia la fallida del sistema financer va dur que la crisi econòmica s'acompanyàs d'una greu crisi política.

Les crisis financera i política no poden fer oblidar la crisi social que afecta aquest país. Només durant els primers quatre anys de la dècada del noranta es va aconseguir reduir la pobresa a l'Argentina, que passà d'un 40% de la població el 1990 al 22% l'any 1994. De llavors ençà la situació s'ha deteriorat, s'ha incrementat l'atur i la temporalitat en el treball; els nivells d'educació bàsica són molt baixos i els serveis públics bàsics són escassos en les àrees rurals. El Banc Mundial estima que un creixement del PIB per càpita de l'1,8% durant una dècada permetria reduir la pobresa en un 35%. Per tant, és una premissa fonamental per a la reducció dels dèficits socials a l'Argentina assegurar un creixement sostingut no inflacionista i creador de treball.